

Kultuuriministri 15. märtsi 2023.a käskkirja nr 80 „Eesti ühiskonnas lõimumist, sealhulgas kohanemist toetavate tegevuste elluviimiseks toetuse andmise tingimused“ muutmise käskkirja eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Käskkirja eelnõuga muudetakse kultuuriministri 15. märtsi 2023.a käskkirja nr 80 „Eesti ühiskonnas lõimumist, sealhulgas kohanemist toetavate tegevuste elluviimiseks toetuse andmise tingimused“ (edaspidi TAT) perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõigete 2 ja 4 ja Vabariigi Valitsuse 9. juuni 2022. a määruse nr 62 „Kultuuriministeeriumi põhimäärus“ § 5 lõike 2 punkti 9 alusel.

Käskkirja eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Kultuuriministeeriumi finantsosakonna välisvahendite nõunik Margit Tilk (e-post margit.tilk@kul.ee, telefon 628 2358) ning juriidilise ekspertiisi tegi õigus- ja haldusosakonna õigusnõunik Kadri Kilvet (e-post kadri.kilvet@kul.ee, telefon 628 2224).

TATi muutmise on tingitud vajadusest täpsustada toetatava tegevuse „Kohanemisprogrammi „Settle in Estonia“ pakkumine“ tegevusi, teha eelarvetõsteid ning muuta näitajaid.

Seletuskiri kirjeldab muudatusi võrreldes kultuuriministri 15. märtsi 2023. a käskkirjaga nr 80 kehtestatud TAT-iga (muudetud kultuuriministri 15. detsembri 2023. a käskkirjaga nr 256).

2. Käskkirja eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Käskkirja eelnõu **punktiga 1** muudetakse TAT-i punkti 3.1.4.1, uus sõnastus „Kohanemist toetavate e-õppe formaatide väljatöötamine.“. Lähtudes e-õppe meetodite järjepidevast arengust on otstarbekas luua võimalus läbida kohanemist toetavaid teenuseid ka e-õppe formaatide abil, mis on olemuselt laiem käsitlus kui ainult videomaterjalide väljatöötamine, samas aga hõlmates ka videomaterjalide loomist. Käesolev muudatus toetab uute paindlike õppeformaatide loomist, samaaegselt suurendades ligipääsetavust teenustele ja tõstes teenusepakkumise kulutõhusust, paindlikkust ning jätkusuutlikkust. Toetatava tegevuse raames töötatakse välja erinevaid e-õppe formaate, mis hõlmavad näiteks veebipõhiseid koolitusi, teste, interaktiivseid digilahendusi või muid innovaatilisi veebipõhiseid õppemetoodikaid. E-õppe formaat on näiteks e-õppe koolitus, mis koosneb õppevideotest, tekstilistest osadest õppevideote vahel, lühitestidest õppevideote sees või lõpus ja e-õppe koolitusel põhinevast teadmiste testist jms. Kõik kasutatavad e-õppe formaadid on ligipääsetavad nägemis-, kuulmis-, liikumispuudega inimestele.

Käskkirja eelnõu **punktiga 2** muudetakse TAT-i 3.1.4.3, uus sõnastus „Kohanemiskoolituste, sealhulgas e-õppe formaatide ning eesti keele õppe pakkumine, teavitustegevuse korraldamine ja kohanemishõlmamise pakkumine.“. Seoses e-õppe formaatide arenguga ja eesmärgiga pakkuda sihtrühmale paindlikke ja uuenduslikke lahendusi, soovime 3.1.4.1 toetava tegevuse raames väljatöötatud e-õppe formaate pakkuda sihtrühmale. E-õppe formaatide pakkumise eesmärk on laiendada teenuste kättesaadavust ja ligipääsetavust, rikastada traditsioonilist õpet ning tõsta kohanemist toetavate teenuste kulutõhusust. Seega, lisaks juba olemasolevatele virtuaal- ja kontaktkoolitustele laiendatakse fookust e-õppe formaatidele, mis hõlmavad näiteks e-õppe koolitusi, sh veebipõhiseid teste ja muid innovaatilisi veebipõhiseid õppemetoodikaid jms. Antud muudatusega maandatakse muuhulgas potentsiaalseid riske, näiteks olukordades, kus kohanemiskoolitusi ei ole võimalik kontaktkoolitustena läbi viia või on vajalik pakkuda teenust lühikese perioodi jooksul suurele hulga uussisserändajatele.

Kohanemismõustamise lisamisega luuakse võimalus pakkuda sihtrühmale kohanemist toetavat nõustamist. Täiendava tegevuse eesmärk on toetada sihtrühma kohanemisprotsessis, sh kohanemisprogrammi „Settle in Estonia“ kaudu teenustesse jõudmisel ning nendes osalemisel ja seeläbi uussisserändajate iseseiseva toimetuleku parandamisel. Kuivõrd potentsiaalse sihtrühma hulk on olnud viimastel aastatel kasvutrendis, siis täiendava info ja nõustamise saamiseks pöörduakse toetatava tegevuse elluviija poole üha enam. Näiteks 2024 .a on igakuiselt olnud kirjalikke pöördumisi vahemikus 700-1800 korral (2024.a jaanuar-november vahemikus kokku 11953). Muudatusega tekib täiendav tööjõukulu kohanemismõustamise osutamiseks, milleks on otsene personalikulu, sh elluviija ühe täiendava töötaja töötasu ning temaga seotud lähetus-, koolitus- ja tervisekontrolli kulud.

Käskkirja eelnõu **punktiga 3** muudetakse TAT-i punkti 3.1.4.4, uus sõnastus „Kohanemisprogrammi vahehindamine ja uute kohanemisprogrammi moodulite ja materjalide koostamine ning olemasolevate moodulite ja materjalide uuendamine.“. Sõnastuse muudatus toetab antud toetatava tegevuse vahehindamise läbiviimist laiemalt kui koolitus- ja meetodiliste materjalide hindamine. Lisaks materjalide hindamisele on otstarbekas analüüsida näiteks ka sihtrühma ootusi ja vajadusi ning seda, kas kohanemisprogramm vajab täiendavaid mooduleid, hindamisvahendeid vms ning lähtuvalt vahehindamise tulemustest ka vajadusel uuendada või luua täiendavaid kohanemisprogrammi mooduleid.

Käskkirja eelnõu **punktiga 4** muudetakse TAT-i punkti 3.1.4.5, uus sõnastus „Kohanemisprogrammi lõpphindamine ning kohanemisprogrammi moodulite ja materjalide uuendamine.“. Sõnastuse muudatus toetab lõpphindamise läbiviimist laiemalt kui koolitus- ja meetodiliste materjalide hindamine ja muutmine. Lisaks materjalide hindamisele on otstarbekas analüüsida näiteks ka sihtrühma ootusi ja vajadusi ning lähtuvalt lõpphindamise tulemustest ka vajadusel kohanemisprogrammi mooduleid ja materjale täiendada.

Käskkirja eelnõu **punktiga 5** muudetakse toetatava tegevuse 3.3 „Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasispöördujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused,“ tegevuste elluviimise vahemikku. Alates 31.12.24 lõpetatakse alategevuse 3.3.4.2 "Praktikaprogrammi pakkumine avalikus sektoris eri keele- ja kultuuritaustaga tudengitele sealhulgas infopäevade ja koolituste korraldamine tudengitele avaliku sektori tutvustamiseks ja praktikaootuste kujundamiseks" pakkumine. Praktikaprogramm on mõeldud eri keele- ja kultuuritaustaga tudengites huvi tekitamiseks avalikus sektoris töötamise vastu. Toetatavat tegevust ellu viies koges elluviija, et vahendajana antud tegevust korraldada on ebamõistlikult töömahukas ja haarab väikest sihtgruppi. Mitmed avaliku sektori organisatsioonid pakuvad eraldiseisvalt praktikaprogrammi lähtuvalt organisatsiooni vajadustest ja üliõpilased leiavad sageli ka ise tee praktikale avalikus sektoris ning huvi vahendaja kaudu praktikakohta leida on madal. Seetõttu on üliõpilaste ja praktikakohtade valdkondlik ja ajaline sobitamine kolmanda osapoole, elluviija Integratsiooni Sihtasutuse poolt, ebamõistlik. Seoses alategevuse pakkumise lõpetamisega muudetakse käskkirja **punktiga 12** alategevusega seotud väljundnäitaja vahe- ning sihttasemeid.

Käskkirja eelnõu **punktidega 6-9** muudetakse TAT-i punkti 3.5.5.3, 3.5.5.4, 3.5.5.4.1 ja 3.5.5.6 sõnastusi. Nendes alategevustes asendatakse sõnad „vene- ja inglisekeelne“ läbivalt „eri keele- ja kultuuritaustaga inimesed“ mõistega. Selline detailsem käsitlus loob selgema arusaama toimunud ühiskondlikest muutustest ning võimaldab paremini planeerida lõimumis-, sh kohanemistegevusi vastavalt uutele vajadustele ja sihtrühmade eripäradele. Punktide 3.5.5.4 ja 3.5.5.4.1 sõnastuste muudatusest tulenevalt tuleb elluviijal muuta Riigikantseleiga sõlmitud partnerluslepingut TAT-i muudatuste jõustumise järel.

Käskkirja eelnõu **punktiga 10** muudetakse TAT-i punktis 4.1 toodud tabelis toetatava tegevuse 3.1 „Kohanemisprogrammi „Settle in Estonia“ pakkumine“ lahtris „Selgitav teave“ meetmete nimekirja näitaja „Kohanemisprogrammis osalejate arv“ infot. Seotult e-õppe formaatide

loomise ja pakkumisega (käskkirja eelnõu punktid 1 ja 2) kajastatakse kohanemisprogrammi osaluskordade arvestuses ka e-õppe formaatides osalejaid ning täiendatakse näitaja selgitust, määratledes tingimus, mille alusel e-õppe formaatides osalenud inimene kvalifitseerub näitajasse.

Käskkirja eelnõu **punktiga 11** vähendatakse toetatava tegevuse 3.3 „Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasispõrdujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused“ meetmete nimekirja näitaja „Tööjõulähetusprogrammis osalejate arv“ 2029. a sihttasel 1140-le ning **punktiga 13** tulemusnäitaja „Tööjõulähetusprogrammi läbinute arv“ 2029. a sihttasel 798-le. Väljundnäitaja ja tulemusnäitaja vahe proportsioon on jäänud samaks varasemaga, st ootus on, et tööjõulähetusprogrammi läbib täismahus 70% osalejatest. Näitajate sihttaseme vähendamine on tingitud toetatava tegevuse eelarve vähendamisest (käskkirja eelnõu punkt 16). Meetmete nimekirja näitaja muudatuse kinnitab Vabariigi Valitsus järgmise „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide meetmete nimekirja kinnitamine“ korraldusega.

Käskkirja eelnõu **punktidega 14 ja 15** suurendatakse toetatava tegevuse 3.4 „Eesti keele õpet toetavad tegevused ning kodanikuõpe“ meetmete nimekirja näitaja „Lõimumisvaldkonna keeleõpet toetavates tegevustes osalejate arv“ 2029. a sihttasel 10866-le ning tulemusnäitaja „Lõimumisvaldkonna keeleõpet toetavate tegevuste läbinute arv“ 2029. a sihttasel 8693-le. Tegemist on ühtlasi Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 näitajatega ning need näitajate muudatused on läbirääkimisel Euroopa Komisjoniga. Antud näitajate sihttasemete arvutamisel tugineti struktuurifondide perioodi 2014–2020 sarnaste tegevuste kogemusele, kuid käesoleval struktuurifondide perioodil on osalejate huvi ja vajadus keeleõpet toetavates tegevustes osalemiseks kasvanud. Seda mõjutab oluliselt muutunud sisserände olukord (nt Venemaa Föderatsiooni sõjalisest agressioonist Ukraina vastu saabunud sõjapõgenikud), kui ka eestikeelsele õppele üleminek (haridustöötajad). Projektitegevuste käivitamisperioodil viidi ellu mitmeid keeleõpet toetavaid tegevusi, mis olid oma olemuselt lühiajalised, mistõttu tegevustes osalenute osaluskordade arv oli kõrge.

Käskkirja eelnõu **punktiga 16** sätestatakse toetatavate tegevuste eelarved.

Suurendatakse toetatava tegevuse „Andmevahetuslahenduse (sealhulgas infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine“ eelarvet 1 450 000 euro võrra 2 550 000 euron (Euroopa Sotsiaalfond+ toetus + riiklik kaasfinantseering) toetatavate tegevuste „Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasispõrdujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused“, „Eesti keele õpet toetavad tegevused ning kodanikuõpe“, „Avalikkuse teavitamine rände-, lõimumis-, sh kohanemisteemadel“ ning kultuuriministri 26. jaanuari 2023. a käskkirja nr 24 „Kohalike omavalitsuste toetamine lõimumise, sealhulgas kohanemise teenuste pakkumisel“ eelarvete vähendamise arvelt. Andmevahetuslahendus (sh infoplatvorm) vajab täiendavaid vahendeid, et rakendust saaks edasi arendada ning see oleks sihtgrupile kasutatav SF programmiperioodi 2021-2027 lõpuni. Kohanemisvaldkonna sihtrühmad on muutunud viimaste aastate jooksul mitmekesisemaks, laienenud on pakutavate teenuste ja teenuste pakujate arv. Olemasolevad vahendid ei kata andmevahetuslahenduse arendusega seonduvaid kulusid. Tagamaks andmevahetuslahenduse (sh infoplatvorm) kättesaadavus sihtrühmale kuni SF programmiperioodi lõpuni on vajalik eelarve suurendamine. Kehtiv partnerlusleping Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusega on sõlmitud kuni 2026. aasta lõpuni. 2026. aasta alguses on elluviijal plaanis lepingut pikendada kuni 31.10.2029.

Vähendatakse toetatava tegevuse „Eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste ning tagasispõrdujate tööturul konkurentsivõimet toetavad tegevused“ eelarvet 370 000 euro võrra 5 410 000 euron (Euroopa Sotsiaalfond+ toetus + riiklik kaasfinantseering) seoses vajadusega suunata täiendavaid vahendeid toetatavasse tegevusse „Andmevahetuslahenduse (sealhulgas infoplatvormi)

edasiarendus ja rakendamine“. Vähendatakse alategevuse 3.3.4.1 „Tööjõulähetusprogrammi pakkumine keeleõppe eesmärgil“ eelarvet 200 000 euro võrra ning seoses alategevuse 3.3.4.2 „Praktikaprogrammi pakkumine avalikus sektoris eri keele- ja kultuuritaustaga tudengitele, sealhulgas infopäevade ja koolituste korraldamine tudengitele avaliku sektori tutvustamiseks ja praktikaootuste kujundamiseks“ pakkumise lõpetamisega eelarvet 170 000 euro võrra. Tööjõulähetusprogrammi rakendamisel on potentsiaalne sihtrühm väike ning programmi pakutakse avaliku sektori töötajaskonnale, kus eestikeelses töökeskkonnas töötamise toimetulekuga seotud probleemid ei ole läbivad vaid pigem spetsiifiliste valdkondade ja regioonide põhised. Mõne aasta taguses avaliku teenistuse aruandes (2017) avaldatud info põhjal on u 10% teisest rahvusest inimesi, kellest eeldatavalt valdav enamus ei vaja lisatuge. Projektitegevuste esimeses pooles on fookus seatud eeskätt haridustöötajatele tööjõulähetusprogrammi pakkumisele toetamiseks eestikeelsele õppele ülemineku reformi. Tööjõulähetusprogrammi formaadi pakkumisel on olemas paindlikkus, sest saab rakendada hübriidversiooni, mis tagab suurema kulutõhususe. Praktikaprogrammi lõpetamisega seotud põhjendused leiab käskkirja eelnõu punktist 5.

Vähendatakse toetatava tegevuse „Eesti keele õpet toetavad tegevused ning kodanikuõpe“ eelarvet 100 000 euro võrra 8 150 000 euron (Euroopa Sotsiaalfond+ toetus + riiklik kaasfinantseering), seoses vajadusega suunata täiendavaid vahendeid toetatavasse tegevusse „Andmevahetuslahenduse (sealhulgas infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine“. 2023 - 2024. a ellu viidud tegevused osutusid plaanitud kulutõhusamaks, mis võimaldab vahendeid ümber suunata.

Vähendatakse toetatava tegevuse „Avalikkuse teavitamine rände-, lõimumis-, sealhulgas kohanemistemadel“ eelarvet 700 000 euro võrra 7 888 000 euron (Euroopa Sotsiaalfond+ toetus + riiklik kaasfinantseering), seoses vajadusega suunata täiendavaid vahendeid toetatavasse tegevusse „Andmevahetuslahenduse (sealhulgas infoplatvormi) edasiarendus ja rakendamine“. 2024. aasta kampaaniad osutusid plaanitud kulutõhusamaks ning see annab võimaluse tegevuste teatavaks ümberkujundamiseks. Eesti erameediakanalite toimetuste võimestamise mahtu saab vähendada seoses kuni 2027. aastani riiklikult ette nähtud erameedia toetuse tõttu, mis määrati pärast käesoleva TATi kinnitamist. Samuti on toetatava tegevuse käivitamisega kaasnenud planeeritud väiksemad kulud.

Käskkirja eelnõu **punktiga 17** lisatakse alategevuses 3.5.5.6 kohustus koguda osalenud isikute kohta andmeid, kui tegevustes osaleja tegevuste maht ühe projekti raames ületab 32 akadeemilist kontakttundi. Elluviija on plaanimas koolitusi ajakirjanikele, ajakirjandust ja/või kommunikatsiooni õppivatele tudengitele, mis võivad ületada 32 akadeemilist kontakttundi.

Käskkirja eelnõu **punktiga 18** täiendatakse elluviija kohustusi, et järgitaks toetatavate tegevuste elluviimisel soolise võrdsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtteid ning ligipääsetavuse nõudeid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklile 9.

3. Käskkirja eelnõu vastavus ELi õigusele

Käskkirja eelnõu vastab järgmistele ELi määrustele:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013.

4. Käskkirja eelnõu mõjud

TAT-i sisseviidavad muudatused aitavad elluviijal ja partneritel paremini ja täpsemini täita oma ülesandeid.

5. Käskkirja eelnõu rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Käskkirja eelnõu rakendamisega ei kaasne tulusid ega kulusid, toetatavate tegevuste vahel tehakse eelarvetõsteid, mis meetme kogumahtu ei muuda.

6. Käskkirja eelnõu jõustumine

Käskkiri jõustub allkirjastamisest.

7. Käskkirja eelnõu kooskõlastamine

Käskkirja eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemis korraldusasutusele, Rahandusministeeriumile ning rakendusasutustele, kes nõustavad riigi pikaajalises arengustrateegias kinnitatud strateegilistesse sihtidesse ja aluspõhimõtetes panustamist oma vastutusvaldkonna alusel. Samuti esitati eelnõu arvamuse avaldamiseks rakendusüksusele ning partneritele SMIT-ile, Riigikantseleile ja Statistikaametile. Eelnõu saadeti kommenteerimiseks ÜKP seirekomisjonile ning Euroopa Komisjonile. Kommentaare kooskõlastusringilt ei laekunud.